

VSÓ Ráðgjöf
(b.t. Erla Björg Aðalsteinsdóttir, erla@vso.is)
Borgartúni 20,
105 Reykjavík.

Athugasemdir Fuglaverndar við drög að tillögu að matsáætlun - færslu hringveggar (1) um Mýrdal.

Fuglavernd vill gera eftirfarandi athugasemdir við drög að tillögu að matsáætlun - færslu hringveggar (1) um Mýrdal.

Fuglavernd leggst eindregið gegn valkostum sem fela í sér veglínu á eða við friðuð svæði eða svæði (eða tilnefnd svæði) á náttúruminjaskrá og náttúruverndaráætlun. Einnig veglínur sem hafa neikvæð áhrif á fugla og búsvæði þeirra. Fuglavernd telur því að af þeim kostum sem listaðir eru í kafla 6, Valkostir og valkostagreining, í drögum að matsáætlun Vegagerðarinnar, þá hafi kostir 1, 1b, 2 og 3 í för með sér veruleg neikvæð og varanleg umhverfisáhrif og komi ekki til greina út frá ofangreindum náttúruverndarsjónarmiðum. Félagið telur einnig að skipulagslína vegarins í Aðalskipulagi Mýrdalshrepps samræmist ekki nútíma hugmyndum um umhverfisvernd, stefnu stjórnvalda í loftslagsmálum og alþjóðlegum skuldbindingum Íslands á sviði náttúruverndar.

Af þessu leiðir að Fuglavernd telur að af þeim kostum sem nú eru til skoðunar og listaðir eru í kafla 6 komi valkostur 4, lagfæringar á núverandi vegi, einn til greina. Sá kostur er væntanlega mun ódýrari og hefur mun vægari umhverfisáhrif í för með sér en kostir 1-3. Einnig fullnægir hann þeim markmiðum að færa þjóðveginn út fyrir þéttbýlið í Vík og auka umferðaröryggi því eins og segir í kafla 3 í drögum: „Flest slysin eru við Gatnabrún og framyfir gatnamótin niður í Reynishverfi og síðan í þéttbýlinu í Vík.“

Í kafla 5.1 Verndarsvæði, bls 8 í drögum segir:

„Í **nágrenni framkvæmdasvæðis** eru að finna svæði sem eru bundin verndarákvæðum (Tafla 5.1 og Mynd 5.2).“ (Leturbreyting Fuglaverndar). Í næstu málsgreinum á eftir og í myndatexta við mynd 5.2. er orðalagið „í **nágrenni framkvæmdasvæðis**“ notað ítrekað.

Fuglavernd telur þetta orðalag ónákvæmt og að hluta til rangt og til þess fallið að slá ryki í augu þeirra sem kynna sér drögin og milda áhrif framkvæmdarinnar á verndarsvæði sem eru til umfjöllunar. Fuglavernd teldi eðlilegra að segja t.d.: **Á og í nágrenni við framkvæmdasvæði** eru að finna svæði sem eru bundin verndarákvæðum.

Þetta sést af lýsingu svæðis 708 á Náttúruminjaskrá:

„708. Dyrhólaós, Loftsalahellir, Reynisdrangar og Reynisfjall, Mýrdalshreppi, V-Skaftafellssýslu. (1) Fjörur, þar með Reynisfjara öll **og grunnsævi í Dyrhólaósi ásamt Loftsalahelli og nánasta umhverfi**. Reynisfjall upp að efstu brúnum, frá Görðum að vestan, suður fyrir fjallið að Króktorfuhaus, ásamt

Reynisdröngum og Hellnaskaga. (2) Í Dyrhólaósi eru sjávarleirur, þær einu á Suðurlandi, með sérstæðum lífsskilyrðum. Loftsalahellir er sögustaður og sérstæður hellir í móbergshamri syðst í Geitafjalli. Fjölbreyttar stuðlabergsmýndanir, hellisskútar og gróskumiklar hlíðar. Mikið fuglalíf. Sögulegar minjar.“

<https://ust.is/nattura/naturuverndarsvaedi/naturuminjaskra/sudurland/>

Þessi lýsing er mjög stytt í töflu 5.1 í drögnum en ekki verður annað séð en að skipulagslínan liggja að hluta innan svæðis sem skilgreint er á Náttúruminjaskrá, svæði 708: „og grunnsævi í Dyrhólaósi ásamt Loftsalahelli og nánasta umhverfi.“ Á mynd 5.2. virðist þetta koma fram þar sem skipulagslínan liggur í gegnum svæði 708 á Náttúruminjaskrá á fleiri stöðum (Mynd 5.2 Fyrirhuguð framkvæmd ásamt helstu verndarsvæðum í nágrenni framkvæmdasvæðis). Enn er samt talað um „verndarsvæði í nágrenni framkvæmdasvæðis“ en myndin talar sínu máli.

Auk þess hefur Náttúrufræðistofnun, 5.4. 2018, tilnefnt stærra svæði (2,9km²) á Náttúruminjaskrá sem er þannig afmarkað: „Mýrlendissvæði upp af vesturhluta Dyrhólaóss, vesturmörk við brekkurætur Geitafjalls, frá Loftsalahelli að framræsluskurði sunnan Skarphóls, þaðan austur um eftir skurðum milli ræktarlands og úthaga, yfir Brandslæk og frá mótum hans og Deildará upp með Deildará til Rauðalækjar og síðan niður með honum til óssins.“ Svæðislýsing: „Framræst mýrlendi í suðvestur- og neðsta hluta Mýrdals upp af Dyrhólaósi. Það heillegasta af mýrum á svæðinu sem lítið eða ekki hefur verið tekið til túnræktar. Frjósamt og lífríkt votlendi með miklu fuglalífi er tengist ósnum. Landbúnaðarsvæði, að mestu nýtt til beitar, lítilsháttar heyskaparland.“ Forsendur fyrir vali: „Síðustu heillegu leifar af votlendi Mýrdals, liggur upp af Dyrhólaósi og tengist honum. Svæðinu mætti gera til góða með endurheimt votlendis þar sem land er ekki nytjað lengur, t.d. undir Geitafjalli. Forgangsvistgerðir á svæðinu eru starungsmýravist og runnamýrarvist á láglandi.“ Ógnir: „Framræsla, túnrækt, hrossabeit, ferðaþjónusta, vegagerð og bílaumferð.“ Aðgerðir til verndar: „Skorður við frekari framræslu, endurheimt votlendis þar sem landnýting leyfir og stilla beit hrossa í hóf. Tryggja þarf að vegagerð, skipulag og uppbygging ferðaþjónustu rýri ekki votlendisvistgerðir.“

<https://www.ni.is/greinar/su-myrdalur>

Sjá einnig kortasjá:

<https://naturuminjaskra.ni.is/index.html?extent=490054.1851%2C322442.3746%2C497680.8149%2C328084.6254%2C3057>

Það er miður að þessa mikilvæga svæðis sem liggur saman við svæði 708 á Náttúruminjaskrá og skipulagslínan sker sé ekki getið í drögum Vegagerðarinnar að matsáætlun.

Austan við Reynisfjall sker svo skipulagslínan annað svæði sem er á Náttúruverndaráætlun 2009 – 2013, Hvannstóð undir Reynisfjalli sem er mikilvægt búsvæði brekkubobba (*Cepaea hortensis*) sem er sjaldgæf tegund landsnigils.

Fuglavernd leggur áherslu á að við mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar verði tekið fullt tillit til verndargildis allra þessara svæða auk annarra svæða í nágrenninu.

Í kafla 7.1 Veghönnun, bls 17 segir m.a.: „Ár og lækir verða ýmist brúaðar eða ræsum komið fyrir. Einnig verður vatnasvið svæðisins kannað og **reynt að tryggja að vatnsbúskapur ofan og neðan vegar verði sem líkastur því sem hann er í dag.**“ (Leturbreyting Fuglaverndar).

Fuglavernd telur vandséð hvernig þessum markmiðum verði náð og að þau séu ekki samræmanleg framkvæmd eins og þeirri sem lýst er í kaflanum um Veghönnun og telur einsýnt að áhrif framkvæmdarinnar á vatnabúskap, fugla og búsvæði þeirra verði veruleg.

Jóhann Óli Hilmarsson vann árið 2013 skýrslu um fuglalíf við Dyrhólaós fyrir Samtök íbúa og hagsmunaaðila í Mýrdal.

https://fuglavernd.is/wp-content/uploads/2021/01/Dyrholaos_skyrsla_loka.pdf

Því miður er þessarar skýrslu ekki getið í drögum Vegagerðarinnar að matsáætlun en í umræðukafla skýrslunnar segir m.a.: „Landið norðan óssins, frá Geitafjalli að Hellum er mikið raskað, en dregið hefur úr landnotkun og er landið smátt og smátt að færast í fyrra horf, það sem ekki er nýtt sem tún eða rófugarðar. Skurðir stíflast, ósinn bleytir uppí landinu og smám saman koma aftur mýrar, flóar og deiglendi. Verndargildi þess fer því vaxandi.“

Í útdrætti skýrslunnar segir m.a.: „Niðurstöður þessara rannsókna benda til að vegarstæði með bökkum Dyrhólaóss geti haft varanleg og skaðleg áhrif á fuglalíf við ósinn. Margir fuglar nota túnin og mýrarnar kringum ósinn til fæðuöflunar og sækja svo á ósinn til hvíldar eða flýja þangað, ef þeir verða fyrir styggð. Litlar mannaferðir eru um norðanverðan ósinn nú og hafa fuglar þar mikinn frið til varps og annarrar iðju, samhliða því að framræst land á þessu svæði sem ekki er nýtt, er smátt og smátt að blotna upp og færast í fyrra horf. Þetta mundi breytast mikið við tilkomu vegar. Jafnframt er óljóst hvaða áhrif vegur muni hafa á vatnsbúskap og leirurnar í Dyrhólaósi.“

Fuglavernd telur þörf fyrir frekari rannsóknir á fuglalífi svæðisins og að þær gætu gefið tilefni til þess að Dyrhólaós eigi heima á skrá Alþjóða fuglaverndarsamtakanna, BirdLife International, um Alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði (IBA).

Á mynd 6.1. bls. 15 í drögum Vegagerðarinnar að matsáætlun er skyggt viðmiðunarsvæði fyrir rannsóknir og nær það aðeins yfir norðanverðan Dyrhólaós.

Fuglavernd telur að viðmiðunarsvæði fyrir rannsóknir, þar á meðal væntanlegar fuglatalningar, verði að spanna allan ósinn ekki aðeins vikið nyrst og vestast, vaðfuglahóparnir á fartíma flytja sig fram og til baka innan óssins í takti við þau svæði sem flæðir af (sá t.d. skiptingu Dyrhólaóss í talningarsvæði og talningarpunkta á myndum 3 og 4 bls. 6 í skýrslu Jóhanns Óla sem minnst er á hér að ofan). Talningarnar verða að gefa trúverðuga mynd af þeim fuglafjölda sem sækir í ósinn og einnig verður

að telja sæmilega þétt yfir fartímamann (miður apríl til loka maí á vorin, að lágmarki 2 talningar í viku hverri, haustfarið spannar lengra skeið allavega júlí-september og mætti þá hafa strjáltri talningar).

Í niðurstöðu umsagnar Umhverfisstofnunar frá árinu 2006 um svipaðar hugmyndir um legu Hringveggar (1) um Mýrdal og uppi eru nú segir m.a.: „Það er mat Umhverfisstofnunar að leggja eigi áherslu á að vernda Dyrhólaey, Dyrhólaós, fjörur við Dyrhólaey, þ.m.t. Reynisfjöru, og votlendi norðan við Dyrhólaós sem eina heild, enda um að ræða svæði sem er mikilvægt fyrir fuglalíf og svæði sem nýtur vinsælda meðal ferðamanna. Auk þess er þar að finna vistkerfi sem leggja ber áherslu á að vernda samkvæmt stefnumörkun íslenskra stjórnvalda. Stofnunin telur að veglagning yfir Dyrhólaós muni rýra verndargildi svæðisins ... Stofnunin telur að ef vegurinn verður færður eigi að leggja hann þannig að nýr vegur liggi utan við það svæði sem er á náttúruminjasrá, auk þess sem forðast verði að raska votlendi.“

https://www.ust.is/library/Skrar/Umsagnir/Skipulagstillogur/Mydalshreppur_170206.pdf?fbclid=IwAR15llpAQr6zC0JbtmMzJ2rQWnpNS_NKX3wvJAns9cQZfybZ2ZRmTGOPwBs

Fuglavernd tekur heils hugar undir þetta mat og telur að verndargildi svæðisins sem heildar hafi aukist frá því að þessi umsögn var gerð árið 2006 og fari enn vaxandi. Auk þess hafa stjórnvöld síðan markað skýrari stefnu í loftslagsmálum, sem skerpir á áherslum um verndun og endurheimt votlendissvæða, sjá t.d.:

<https://www.skogur.is/static/files/fagradstefna-2019/landnotkun-og-loftslagsmal-stefnumorkun-stjornvalda.pdf>

Fuglavernd telur því að í stað hugmynda um að færa Hringveg (1) að Dyrhólaósi væri nær að stækka og sameina náttúruverndarsvæði í Mýrdal og styrkja verndargildi þeirra með endurheimt votlendis í samvinnu við heimamenn og landeigendur.

Reykjavík 28. janúar 2021

Fyrir hönd stjórnar Fuglaverndar.

Hólmfríður Arnardóttir framkvæmdastjóri.